

**T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI**

MATBAA TEKNOLOJİSİ

İÇ BLOĞU HAZIRLAMA VE TASLAMA
213GİM267

Ankara, 2011

- Bu modül, mesleki ve teknik eğitim okul/kurumlarında uygulanan Çerçeve Öğretim Programlarında yer alan yeterlikleri kazandırmaya yönelik olarak öğrencilere rehberlik etmek amacıyla hazırlanmış bireysel öğrenme materyalidir.
- Millî Eğitim Bakanlığınca ücretsiz olarak verilmiştir.
- **PARA İLE SATILMAZ.**

İÇİNDEKİLER

AÇIKLAMALAR	ii
GİRİŞ	1
ÖĞRENME FAALİYETİ-1	3
1. YAN KÂĞIDI TAKILMASI VE İÇ BLOĞUN KESİLMESİ	3
1.1. Yan Kâğıdı	3
1.1.1. Yan Kâğıdı Olarak Kullanılan Kâğıtlar	3
1.1.2. Yan Kâğıdı Ölçüsünün Alınması ve Kesilmesi	4
1.1.3. Yan Kâğıdının Yapıştırılması	4
1.2. İç Bloğun Kesilmesi (Tıraş Alma)	7
1.3. İç Bloğun Ağız Kısmının Kalamoza ile Yuvarlatılması	8
UYGULAMA FAALİYETİ	10
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	12
ÖĞRENME FAALİYETİ-2	14
2. KİTABIN KAMBURA YAPILMASI	14
2.1. Kambura Yapılacak İşler	14
2.1.1. Kamburanın Kitap Üzerindeki Etkisi	15
2.1.2. Elle Kambura Tekniği	15
2.1.3. Kambura Makineleri	16
2.1.4. Çalışma Prensibi	16
2.2. Kurdele Takılması	18
2.3. Şiraze Takılması	19
2.4. Hazır Şirazeler	19
2.4.1. Hazır Şirazelerin Cilt Üzerine Uygulanması	20
2.4.2. Örme Şirazeler	20
UYGULAMA FAALİYETİ	22
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	23
ÖĞRENME FAALİYETİ-3	25
3. KAPAĞIN TASLANMASI	25
3.1. Sırt Kâğıdı	25
3.1.1. Sırt Kâğıdının Görevi	25
3.1.2. Sırt Kâğıdının Yapıştırılması	25
3.2. Kapağın Taslanması	27
3.3. Kitap Sırtının Ütülenmesi	28
3.4. Kapağın Preslenmesi	28
3.5. Kitapların İstiflenmesi	29
UYGULAMA FAALİYETİ	30
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	33
MODÜL DEĞERLENDİRME	35
CEVAP ANAHTARLARI	36
KAYNAKÇA	37

AÇIKLAMALAR

KOD	213GIM267
ALAN	Matbaa
DAL/MESLEK	Baskı Sonrası
MODÜLÜN ADI	İç Bloğu Hazırlama ve Taslama
MODÜLÜN TANIMI	İplik dikişi yapılmış iç bloğun yan kâğıdının takılması, kenarlarının kesilmesi ve yuvarlatılması, kambura yapılması, şiraze, kurdele ile süslenmesi, sırt kâğıdı ile güçlendirilmesi ve sert kapağa hazırlanan iç bloğun yapıştırılması (taslanması) yeterliliğinin kazandırıldığı öğrenme materyalidir.
SÜRE	40/32
ÖN KOŞUL	Matbaa el işlemleri, iç blok birleştirme, kâğıt kesme
YETERLİK	İç bloğu hazırlamak ve taslamak
MODÜLÜN AMACI	Genel Amaç Gerekli ortam hazırlandığında; istenen standartlarda iç bloğu hazırlayıp taslayabileceksiniz. Amaçlar 1.İç bloğa yan kâğıdı takabilecek, kenarlarını düzgün ve ölçüye göre kesebilecek, ağız kısmını yuvarlatabileceksiniz. 2.Kitabı el veya makine ile kambura yapabilecek, şiraze ve kurdele yapıştırabileceksiniz. 3.Kapak taslama yapabileceksiniz
EĞİTİM ÖĞRETİM ORTAMLARI VE DONANIMLARI	Ortam: Matbaa atölye ve laboratuvarları, sınıf, işletme vb. Donanım: Yan kâğıdı olabilecek kâğıt, şiraze, kurdele, kambura makinesi, çekiç, kâğıt presi, tutkal, fırça, sırt kâğıdı için kraft kâğıt, köşe kesme presi, kâğıt kesme makinesi hazır bulunmalıdır.
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	Bu modül içerisinde her öğrenme faaliyetinden sonra çoktan seçmeli sorular ve uygulamalı sorularla kendi kendinizi değerlendirebileceksiniz. Modül sonunda öğretmeniniz tarafından yapılan uygulamalı sınavla, kazandığınız bilgi ve beceriler değerlendirilecektir.

GİRİŞ

Sevgili Öğrenci,

Bu modülde yan kâğıdını, ne işe yaradığını, ciltteki önemini, yan kâğıdı takılmış bir iç bloğun kenarlarının kesilmesini, kitabın şiraze kurdele ile süslenmesini ve önceden hazırlanmış kapağa yapıştırılmasını göreceksiniz. İşlemleri uygulayarak yeni bir ürün çıkarmanın gururunu duyacaksınız.

Taslama, önceden hazırlanmış sert kapak ile yine önceden hazırlanmış iç bloğun birbirine birleştirilmesi işlemidir. Düzgün hazırlanmış bir iç blok ile karton kapağın uyumlu birleşmesi olarak da düşünebiliriz. Satın alacağımız bir kitabın önceden içeriği hakkında bilgimiz yok ise ilk bakacağımız kitabın kapağıdır. Kitap kapağı düzgün değil, iç blok düzgün hazırlanmadı ve düzgün taslanmadıysa albenisini kaybeder.

Kütüphanelerde eski eserlere bakacak olursanız; iplik dikişli ve sert kapak ile hazırlanmış, yüzyıl belki de daha fazla kalarak günümüze kadar gelmiş cilt örnekleri vardır. Yaptığınız bir cildin torunlarınız tarafından okunduğunu görmek ne güzel olurdu. Kitaplar iplik dikiş yapılmış ve sert kapakla hazırlanmış ise uzun süre ve devamlı kullanılabilir. Bu da cildin çok sağlam olması demektir. Yapacağımız her işlemi önemseyerek yaparsak cildin ömrü çok uzun olacaktır.

Bu modülde hedeflenen yeterlilikleri edinmeniz durumunda, matbaa teknolojisi alanında daha nitelikli elemanlar olarak yetişeceğinize inanıyor, başarılar diliyoruz.

ÖĞRENME FAALİYETİ-1

AMAÇ

Bu faaliyet ile gerekli ortam sağlandığında iç bloğu dikilmiş bir cildin yan kâğıdını takabilecek, kenar kesimlerini yapabilecek, kalamoza ile kenarlarını yuvarlatabileceksiniz.

ARAŞTIRMA

Çevrenizdeki mücellithaneleri ziyaret ediniz.

- Yan kâğıdı çeşitlerini,
- İç bloğun nasıl kesilmesi gerektiğini,
- Yan kâğıdının çeşitlerini ve nasıl yapıştırıldığını araştırınız.

1. YAN KÂĞIDI TAKILMASI VE İÇ BLOĞUN KESİLMESİ

1.1. Yan Kâğıdı

Hazırlanmış olan iç bloğu sert kapağa bağlayan kâğıda yan kâğıdı denir. Sert kapaklar direk iç bloğa yapışmazlar. İç bloğun genişliğinin iki katı kâğıt kesilir ve katlanır bu kâğıt iç bloğun ön ve arkasına sırtta sıfır olacak biçimde yapıştırılır.

Yan kâğıdı tıpkı bir menteşe gibi sert kapak açıldığında cildi tutar. İç bloğu 17x25 olan bir kitaba 25x34 ebadında iki adet yan kâğıdı gerekir.

1.1.1. Yan Kâğıdı Olarak Kullanılan Kâğıtlar

İç blok kâğıdı birinci hamur kâğıt ise yan kâğıdı da birinci hamur kâğıttan tercih edilmelidir; fakat forma sayısına bağlı olarak gramajı ayarlanmalıdır. İç blok 60 - 80gram arası kâğıt ise 10 forma bir işin yan kâğıdı 90gram kullanılmalı 20–25 formalı işlerde ise yan kâğıdı olarak birinci hamur 110gram kâğıt kullanılmalıdır.

İç blok kuşe kâğıt ise yan kâğıdı da kuşe tercih edilebilir; fakat kuşe kâğıtlara tutkal sürüldüğünde şekilleri bozulmaktadır. İç bloğa yapıştırılan yan kâğıdına tutkal sürülüp sert kapağa yapıştırılacağı için iç blok tutkalın suyundan zarar görmekte ve iç blokta önden ve arkadan birer forma zarar görmektedir. Yan kâğıdına selefona kaplanması bu sorunu çözmektedir.

Yan kâğıtları kitabın kapağına ve müşterinin isteğine göre de değişebilir baskılı olmayan kâğıtlar kullanıldığı gibi kitabın özelliğine göre basılı yan kâğıtları da

kullanılmaktadır. Okul yıllıklarına yan kâğıdı olarak okul fotoğrafı basılabilir. Basılı olmayan yan kâğıtları cilde sade bir güzellik vermektedir. Basılı yan kâğıtları ise cilt kaplama malzemesi ile uyumlu olursa hoş görünür.

Eski Osmanlı ciltlerinde yan kâğıdı olarak ebru kullanılmıştır. Ebru kitaba değer ve güzellik katmıştır. Ebru yapımı zor ve zahmetli olduğundan fabrikasyon ciltlemelerde kullanılmamaktadır; fakat tek bir kitap ciltlenecek ise kitabın sanatsal bir değeri varsa el ile yapılmış ebru kullanılabilir.

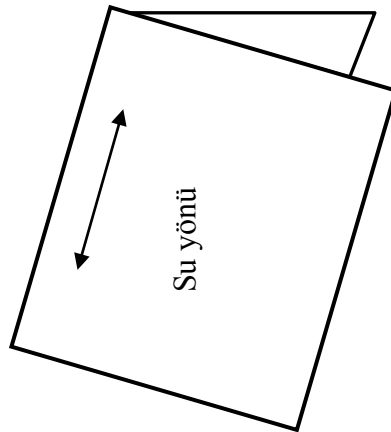
1.1.2. Yan Kâğıdı Ölçüsünün Alınması ve Kesilmesi

Yan kâğıdı ölçüsü almak için önce iç bloğun kesilmemiş ebadını ölçeriz, sırt ve ağız mesafesini iki ile çarparak yan kâğıdı ölçüsünü buluruz.

Örnek: Baş ve etek arası cetvel ile ölçüldü ve 28cm geldi. Sırt ve ağız kısmı ölçüldü ve 20.5cm geldi. Bu iç bloğa kesilecek yan kâğıdı ölçüsü 28x41 cm ebadındadır ve iki adet kesilmesi gerekmektedir. Kesilen yan kâğıdı 41 tarafından ikiye katlanırsa 28x20.5 cm ikiye katlanmış yan kâğıdı ortaya çıkar. Bazen yan kâğıtları tam ölçüsünde kesilmezler iç bloktan 0.5cm daha uzun kesilirler. Bu durumda yan kâğıtlar iç bloğa yapıştırılırken baş kısma sıfırlanarak yapıştırılırlar; çünkü kesim sırasında önce ağız, sonra etek ve en son baş kısmı kesilir.

1.1.3. Yan Kâğıdının Yapıştırılması

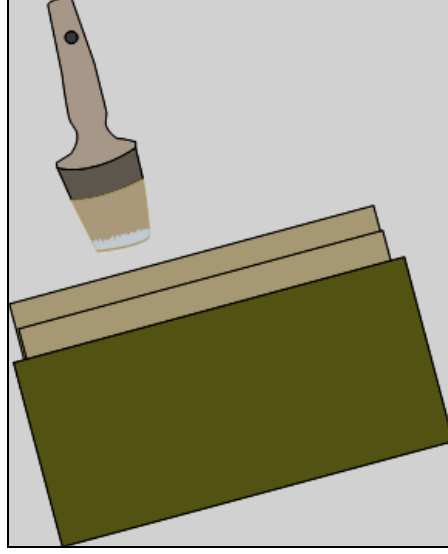
Yan kâğıdının su yönü sırtta paralel olmalıdır. Su yönü sırtta dik olursa yan kâğıdının mukavvaya yapışan kısmı dalgalanma, boş kalan sayfası ise bükülme yapar.

Şekil 1 .1: Kâğıdın su yönü

Yan kâğıtları iç bloğun sırtına bir milimetre kalacak şekilde yapıştırılmalıdır. Yapıştırılacak iki yan kâğıdı sırtta yapışacak kısımları tespit edilerek (bazen basılı yan

kâğıtları ters düz olarak yapışabilmektedir) sırt kısımdan yarım cm açılarak tutkal taşırmadan sürülmeli iç bloğun ön ve arkasına bir mm pay ile yapıştırılmalıdır.

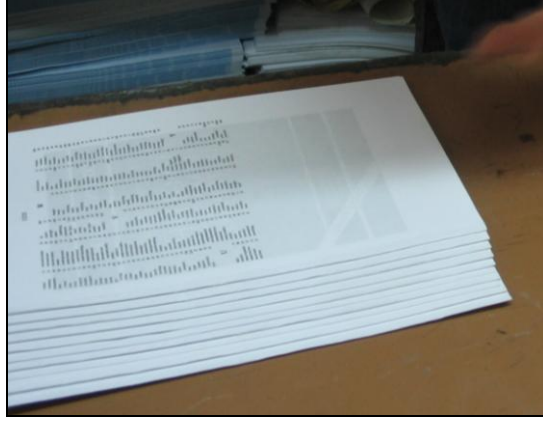
Şekil 1 .2: Yan kâğıdıma tutkal sürülmesi

Yan kâğıtları tek tek yapıştırılabildiği gibi fabrikasyon sistemde de yapıştırılabilir. İç bloğa, iplik dikiş yapılmadan önce ilk ve son formları ayrılır. Bu formlara gelecek olan yan kâğıdı hangisi ise yapıştırılır.

Resim 1 .1: Yan kâğıdı yapıştırılacak formalar

Yapıştırma işleminde formların 10-15 adedi alınır ve alt resimde olduğu gibi açılır ve üst üste yığılır. Tutkal sürüleceği zaman bir tanesi alınır ve kenarlara taşmayacak biçimde tutkal sürülür. Tutkal kurumadan yapıştırılır.

Resim 1 .2: Tutkal sürülmüş ve yan kâğıdı yapışmaya hazır formalar

Resim 1 .3: Formaya yan kâğıdının yapıştırılması

Yapıştırma işlemi bittikten sonra formalar harman yapılarak iplik dikişe gönderilirler. Formalar dikilmeden önce yan kâğıdı takılmasının faydası; iç bloğun elde alt üst edilmesi, istiflenmesi gibi birçok ağır işi yapmamak ve iç bloğun hırpalanmasını önlemektir. Böylece daha az işlem yaparak kesime hazır hale gelecektir.

Resim 1 .4: Yan kâğıdı takılmış ve istiflenmiş iç bloklar

1.2. İç Bloğun Kesilmesi (Tıraş Alma)

Yan kâğıdı takıldıktan sonra iç blok sırt hariç üç tarafından ölçüye göre kesilmelidir. İç bloklar kalın ise tek tek, ince ise çoklu kesilebilirler. Bu kesim bıçağının kapasitesi ile ilgilidir. Kitapçık kesimi ile bilgiler “*Kâğıt Kesimi*” modülünde verilmiştir.

R Resim 1 .5: İç bloğun ölçüye göre kesilme aşamaları

İkinci kesim işlemi etekten yapılmalıdır; çünkü dikiş ve yan kâğıdı takılması baş kısma sıfırlanarak yapılmaktadır. Bunun için önce baş kısım sipere yaslanır ve etek kısmı kesilir. Burada da kesim tekli veya çoklu yapılabilir. Çoklu yapılacak kesimlerde sırt kısmı kabarmaması için 4 adet kesiliyorsa iç bloklar ikisini alıp sırtı ağza bakacak biçimde çevrilir. Bu işlem sırtın eşit olarak her iki tarafa dağılmasını ve kesim sırasında oluşacak kayma işlemini ortadan kaldırır.

Üçüncü kesim ise baş kısımdan yapılır düzgün ve ölçüsünde baş kısım kesildiğinde iç bloğu kesimi tamamlanmış olur. Burada dikkat edilmesi gereken en önemli konu, bıçakta bir kişinin çalışması ve çalışan kişinin dalgın olmaması gerekir.

1.3. İç Bloğun Ağız Kısmının Kalamoza ile Yuvarlatılması

Bazı cilt bloklarında ağız kısımları yuvarlatılmak istenir. Bu tür ciltlerde kalamoza makinesi kullanılarak kitap köşeleri yuvarlatılır. Bu işlemin faydası ağız kısmı kalamoza yapılmış kitabın daha az bozulma yapmasıdır.

- **Kalamoza Yapımı:** Kitap bloğu, ağız kısmı makinenin bıçağına gelecek biçimde yerleştirilir ve makinenin pedalına basılır. Makinenin üzerinde bulunan ayak, kitap bloğunu sıkıştırır ve bıçak kitabı keser. Kitabın diğer ağız kısmı da aynı yöntemle kesilir.

Resim1 .6: Kalamoza makinesi

Kalamoza bıçakları isteğe bağlı olarak değiştirilebilmektedir. Kâğıt bloğunu tutma aparatı sayesinde cilt blokları düzgün kesilebilmektedir.

Resim 1 .7: Kalamoza bıçakları

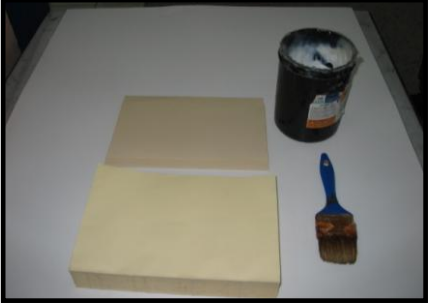

Kalamoza cilt bloğunu yıpranmalara karşı korumak için yapıldığı gibi kartvizit kenarlarını veya dosya bloknot gibi Őeylerin kenarlarını yuvarlatmak için de kullanılır.

Resim 1 .8: Kalamoza kâğıt bloğunu tutma aparatı

UYGULAMA FAALİYETİ

20.5 x 28.5 bitmiş ebatlı bir cildi, iç blok üzerine ölçüye göre yan ve sırt kâğıdını kesip yapıştırdıktan sonra kenarlarını kesip kalamoza yapın.

<p>➤ İç bloğun enini ve boyunu ölçünüz.</p> 	<p>➤ İç bloğu düzgün bir cetvel yardımı ile eninden ve boyundan ölçmeyi unutmayınız.</p>
<p>➤ Ölçüye göre iki adet yan kâğıdı kesiniz ve tutkal ile fırçayı yan kâğıdını yapıştırmak üzere hazırlayınız.</p> 	<p>➤ Yan kâğıdı özel basılmamış ise iç bloktan daha kalın ve aynı renk kâğıttan kullanınız.</p> <p>➤ Yan kâğıdını sırtta paralel olacak biçimde hazırlayınız.</p> <p>➤ Temiz ve ince bir fırça ile az sulandırılmış tutkal kullanmayı ihmal etmeyiniz.</p>
<p>➤ İç bloğun alt ve üstüne yan kâğıtlarını yapıştırınız.</p> 	<p>➤ Kâğıtların su yönlerinin sırtta paralel olmasına dikkat ediniz.</p> <p>➤ Fazla tutkal kullanmadan 0.5cm tutkal sürerek baş kısma sıfırlayarak yapıştırmayı unutmayınız.</p> <p>➤ Tam sırtta sıfır değil 1mm kadar içten yapıştırınız.</p> <p>➤ Çoklu işlerde, iplik dikişten önce yan kâğıdı yapıştırılması gerektiğini unutmayınız.</p>

- İç bloğun; ağız, baş ve etek kısmından ölçüye göre düzgün bir biçimde kesim yapınız.

- Ağız kısmından keserken düzgün ölçü alıp karşı pozaya oturduğundan emin olunuz.
- Presli kesim bıçaklarında presi iyi sıkıttığınızdan emin olunuz.
- İkinci kesim olarak yan kâğıdı baş tarafa sıfır yapıştırmış iseniz (ki böyle olması gerekir) baş kısmı pozalı bir biçimde yerleştirerek presi sıkınız ve etek kısmını kesiniz.
- En son baş kısmı keserek kesim işlemini bitiriniz
- Kâğıt kesme bıçağında bir tek siz çalışınız.
- Güvenlik tedbirlerini mutlaka alınız
- Önce emniyet kuralını sakın unutmayınız.

- İç bloğun ağız kısmının köşelerini köşe kesme makinesi ile düzgün bir biçimde yuvarlatınız.

- Köşe kesme makinesinin kesim yuvarlaklığına göre ucunu değiştiriniz.
- Makineyi işe uygun hale getiriniz.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki sorularda boş bırakılan yerlere doğru kelimeleri yazınız.

1. Hazırlanmış olan iç bloğu sert kapağa bağlayan kâğıdadenir.
2. Yan kâğıdının su yönü sırttaolmalıdır.
3. Eski Osmanlı ciltlerinde yan kâğıdı olarakkullanılmıştır
4. İç bloğu 17x25 olan bir kitabax.... ebadında iki adet yan kâğıdı gerekir.
5. Yan kâğıdı takıldıktan sonra iç blokhariç üç tarafından ölçüye göre kesilmelidir.
6. Bazı cilt bloklarında ağız kısımları yuvarlatılmak istendiğindemakinesi kullanılır.

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarı ile karşılaştırınız ve doğru cevap sayınızı belirleyerek kendinizi değerlendiriniz.

Ölçme sorularındaki yanlış cevaplarınızı tekrar ederek araştırarak ya da öğretmeninizden yardım alarak tamamlayınız.

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ

Öğrenme faaliyetinde kazandığınız becerileri aşağıdaki kontrol listesine göre değerlendiriniz.

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
İç bloğun enini ve boyunu ölçtünüz mü?		
Ölçüye göre iki adet yan kâğıdı kestiniz mi?		
İç bloğun alt ve üstüne yan kâğıtları yapıştırdınız mı?		
İç bloğun ağız, baş ve etek kısmından ölçüye göre düzgün bir biçimde kestiniz mi?		
İç bloğun ağız kısmının köşelerini köşe kesme makinesi ile düzgün bir biçimde yuvarlattınız mı?		

Faaliyet değerlendirmeniz sonucunda “**HAYIR**”ı işaretleyerek yapamadığınız işlemleri tekrar ediniz.

Tüm işlemleri başarıyla tamamladıysanız bir sonraki faaliyete geçiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ-2

AMAÇ

Bu faaliyet ile gerekli ortam sağlandığında, iç bloğa çekiç yardımı ile istenilen özellikte kambura yapabilecek, şiraze ve kurdele takabilecek, ölçüye göre iç bloğu kesebileceksiniz.

ARAŞTIRMA

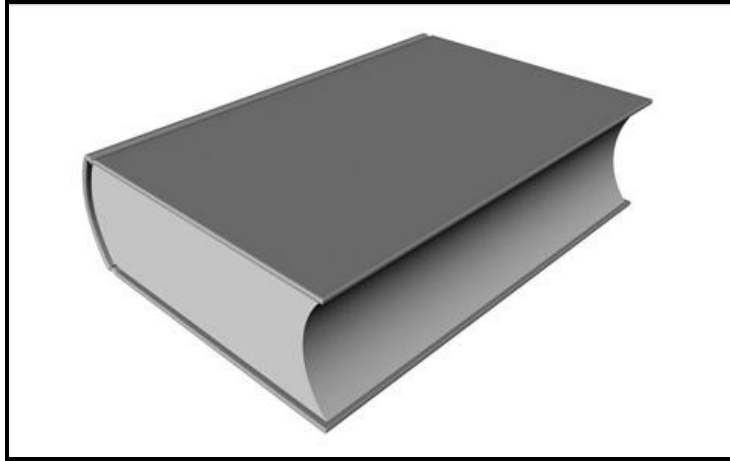
Çevrenizdeki mücellithaneleri ziyaret ediniz.

- Kambura makinelerini inceleyiniz.
- Şiraze ve kurdele çeşitlerini araştırınız.

2. KİTABIN KAMBURA YAPILMASI

2.1. Kambura Yapılacak İşler

Kalın kitapların çok açılıp kapanması sonucunda formalar ağza doğru hareket ederler. Bunun sonucu olarak cilt, özelliğini kaybeder dayanıklılığı azalır. Cildin daha uzun süreler rahat açılması için kitabın sırtının kamburlaştırılması gerekir. Kambura yapılmış sert kapaklı ciltler daha uzun dayanırlar. Yalnız her cilt kambura yapılamaz. Kambura yapılabilmesi için iç bloğun iplik dikiş olması önerilir. İplik dikiş yapılmış ve kalınlığı 3cm ile 12cm kadar ciltler mutlaka kambura yapılmalıdır.

Resim 2 .1: Kambura yapılmış bir sert kapak cilt

2.1.1. Kamburanın Kitap Üzerindeki Etkisi

Kambura cilde güzel bir görünüm sağlaması dışında dayanıklılık da katar. İyi bir kambura işlemi görmüş cildin ömrü çok uzun olur. Bu eski cilt eserlerinde açıkça görülmektedir.

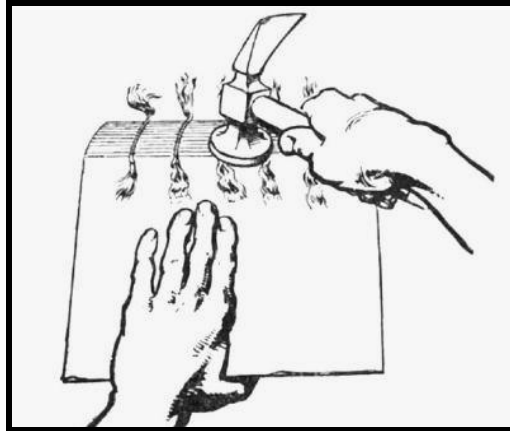

Resim 2 .2: Kambura yapılmış, taslanmış ciltler

2.1.2. Elle Kambura Tekniği

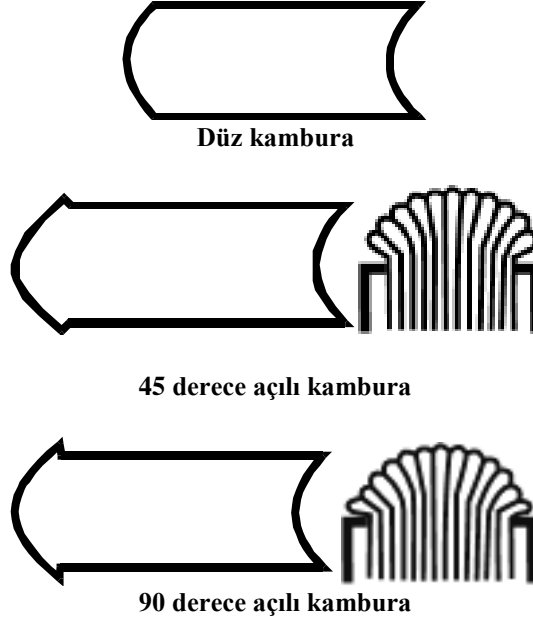
İplik dikiş yapılmış forma ciltlerde daha fazla kullanılan kambura işlemidir. Eski eser ciltlerin yapımında elle kambura işlemi yapılmıştır. Kambura işlemi iplik dikiş yapılmış ve yan kâğıdı takılmış iç blok sırtının çekiç ile kamburlaştırması ile yapılmaktadır.

Yapılış şu şekildedir: İç blok düzgün biçimde tutulur ve ağız kısmından çekilerek çekiş darbesi ile sırt kısmı bükülür. İç blok ters çevrilir ve aynı işlem diğer taraftan yapılır. Bu işlem birkaç sefer yapılır. Ta ki iç bloğun sırt kısmı düzgün kamburlaşmaya kadar.

Resim 2 .3: El ile kambura yapılan bir cilt

Elle kambura yöntemlerinden biri de kâğıt presi yardımı ile yapılan kamburadır. Bu kambura elle yapılan kamburadan daha düzgün olmaktadır. Bazı kalın ciltlerde kapak mukavvası ile yan kâğıdı birleşim yerinin tam oturması gerekmektedir. Kalın ciltlerde mukavemeti(dayanıklılığı) artırmak için bu işlem şarttır. Cilt sırtı üç biçimde kamburlaştırılır.

Şekil 2 .1: Kambura çeşitleri

2.1.3. Kambura Makineleri

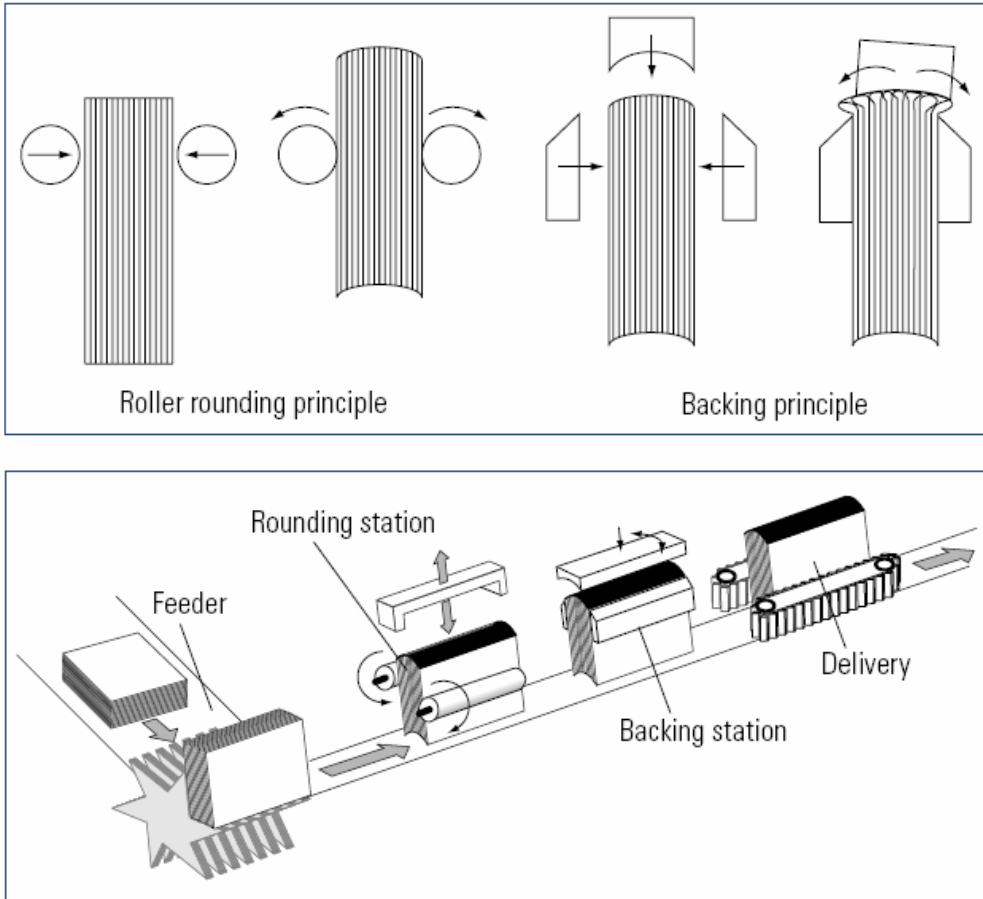
Bu makineler adedi çok olan ciltlenmiş, kapağı takılmamış kitapların sırtlarını yuvarlaştırmak için kullanılır. Makinenin ana parçaları; üst kısımda yarım tur yapan yivli bir merdane, onun altında kitabın konduğu bir tabla, tablanın alt kısmında da yaylı bir bölümdür. Yaylı kısım, hem esnekliği hem de kitap kalınlığını ayarlamaya yarar.

2.1.4. Çalışma Prensibi

Makinelerde yapılan kambura işleminin seri ve hızlı olması bir avantajdır; fakat her işletme bu makinelere sahip olamamaktadır. Bu makineler sadece kambura yapmazlar. Dikimi yapılmış kâğıt bloğunu kambura yapar, sırtı tutkallar, yan kâğıdını, şiraze kurdeleyi ve sırt kâğıdını arka arkaya yaparlar. Kamburanın yapılması ise karşılıklı iki silindir kâğıt bloğunu aşağıya doğru çekerek sırtın yuvarlanmasını sağlar. Daha sonra üst kısımdaki parça sırtın üzerinde ileri geri hareket ederek sırtı tam kambura haline getirir.

Resim 2.4: Yarı otomatik kambura makinesi

Şekil 2.2: Makinede kambura yapılması

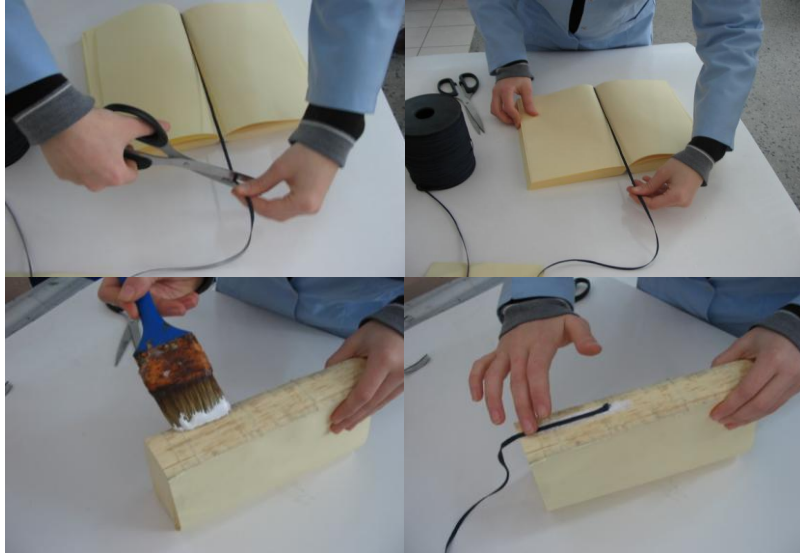
2.2. Kurdele Takılması

Kitaplarda ve ansiklopedilerde bazen okuduğumuz sayfayı karıştırırız veya daha sonra aynı sayfayı bulmak istersek bu sayfa arasına kâğıt ve benzeri koyarız. İşte sert kapak ciltlerde yeri kaybetmemek için kurdele takılır. Bu kurdele yer belirtme dışında rengi cilt bezi ve şiraze ile uyumlu olursa kitaba güzel görünüm verir.

Resim 2.5: Çeşitli renklerde kurdeleler

Kurdele kitap uzunluğunun iki katı ölçüsünde kesilmelidir. Kesim işlemi için makas kullanılır. Çoklu kesimler için ölçüye göre kesilmiş bir mukavva üzerine düzgün biçimde sarılır ve mukavvadan çıkartılıp kurdeleler makas ile kesilirler. Kesilen kurdeleler kitabın sırtının ortasına tutkal ile yapıştırılır. Sırtta yapışan kurdele kitap arasına alınır fazlalığı diğer sayfa arasına alınarak sarkması ve iki tarafa yayılması önlenmiş olur.

Resim 2.6: Kurdele takılması

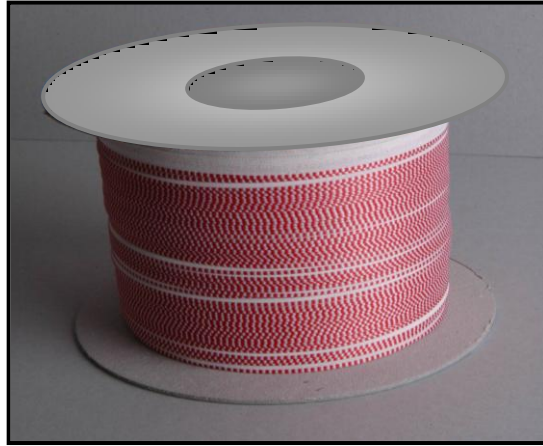
2.3. Şiraze Takılması

Şiraze kitap dikildikten sonra baş ve eteğe konan renkli kordon tipi bir dokumadır. Amacı; kitabın baş ve etek forma dikişlerinin görünmemesi, formaların deforme olup dağılmamasıdır. Kitaba sağlamlık kazandırırken, renkli yapısı ile hoş bir estetik oluşturur.

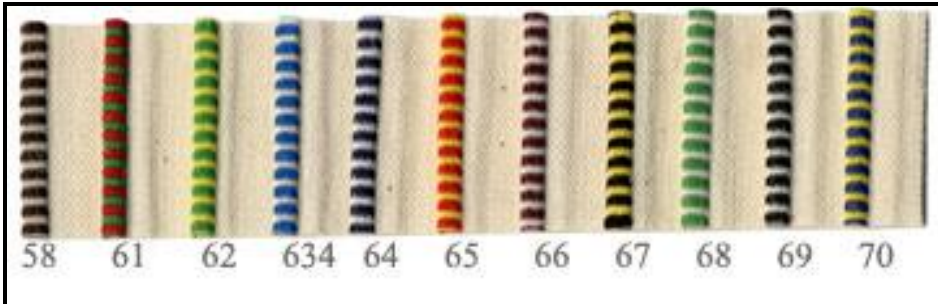
Klasik cilt de elle örülür ve 2 adet ince, uzun iğne ile çeşitli örgülere göre değişen kalınlıkta iki renk ibrişim kullanılır. Nişanlı ve saplama şiraze gibi çeşitleri vardır.

2.4. Hazır Şirazeler

Fabrikasyon dokuma şirazelerdir. Çeşitli renklerde; fakat standart boydadırlar. Bobin şeklinde satılırlar, ölçüye göre kesilerek kullanılırlar. Cildin kapak rengi göz önünde bulundurularak seçilirler. Genelde iki renk dokuma olarak yapılırlar. Aşağıdaki resimde çeşitli renklerde şiraze görülmektedir.

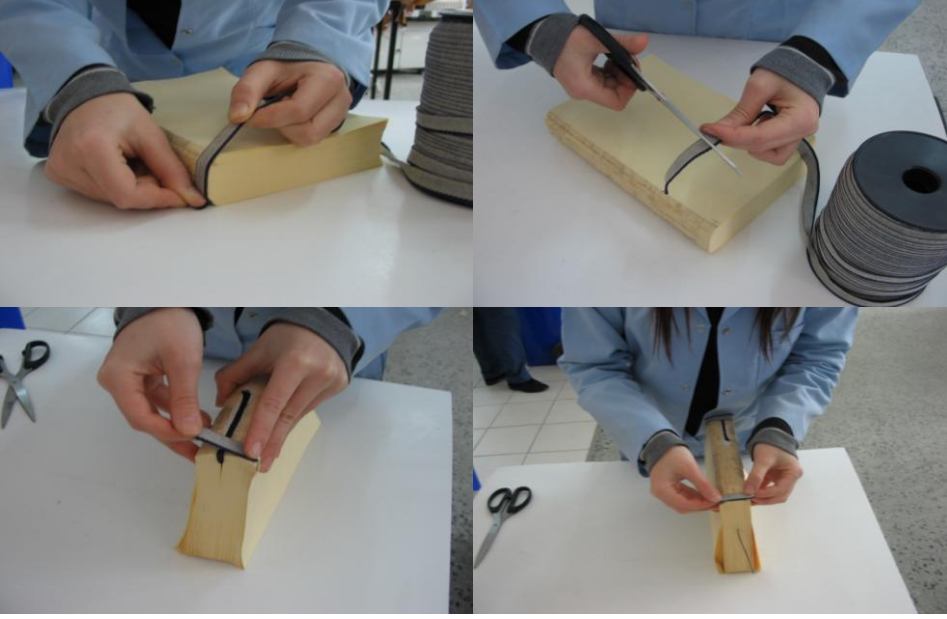
Resim 2 .7: Bobin şeklinde şiraze

Resim 2 . 8: Çeşitli renklerde şiraze

2.4.1. Hazır Şirazelerin Cilt Üzerine Uygulanması

Bobin biçiminde satılan şirazeler cilt üzerine yapıştırmadan önce ölçü alınır. Ölçü cilt sırtı kalınlığı kadar olmalıdır. Hazır şirazelerde dokuma kısmı iki yönlüdür. Düz olan örgü kısmı dışta kalacak biçimde yapıştırılmalıdır. Şiraze keserken düzgün kesilmeli ve örgüde lifler kalmamalıdır.

Resim 2.9: Şiraze yapıştırılması

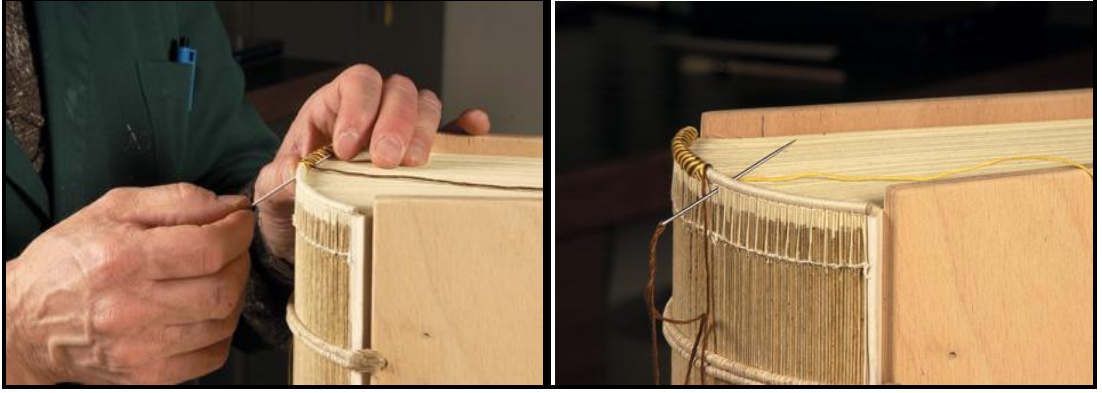
2.4.2. Örme Şirazeler

Şirazelerin amacı, cilde düzgün görüntü vermek dışında forma uçlarını bir araya toplamaktır. Şiraze, yapıştırılan kısımdan olabilecek yıpranmaları önlemek ve forma uçlarını bir arada tutmak için yapılmaktadır. Fabrikasyon şirazeler, tutkalla yapıştıktlarından uzun süre dayanıklılık sağlamamaktadır. Kalıcı ciltlerde (klasik cilt) şiraze örülmesi gerekir.

Resim 2.10: Sicim yardımı ile şiraze örülmesi

Şiraze örme işlemleri, sicim ile şiraze örülmesi ve örgü yöntemi ile şiraze örülmesi olarak ikiye ayrılır. Sicim yardımı ile şiraze örülmesi şu şekildedir. Kalın bir sicim, kitap sırtından uzun kesilir. İki renk kalın naylon ip iğneye takılır, ikisi de formanın ortasına en üstten geçirilir ve isteğe bağlı olarak verilecek desene göre ipler sicime sarılır. Bu biçimde yapılan örme şirazeler cildin sırtını sağlamlaştırır. Etek ve baş kısımda oluşacak açılmaları önler, cilde sağlamlık kazandırır; fakat örme şirazeler zahmetli ve zaman aldıklarından fabrikasyon ciltlerde kullanılmazlar.

Resim 2 .11: Sicim yardımı ile şiraze örülmesi

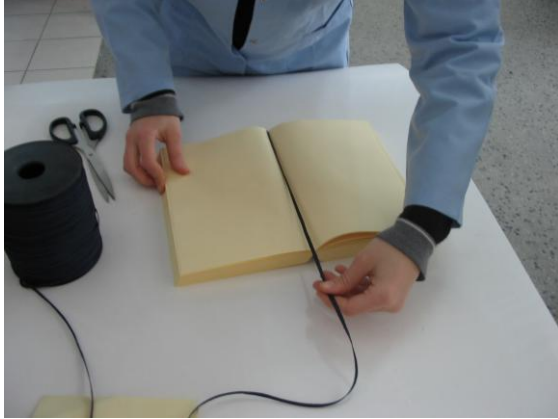
UYGULAMA FAALİYETİ

İç bloğu çekiç ile kambura yapıp şiraze ve kurdele takınız.

- Kitap bloğunu çekiç yardımı ile kambura yapınız.

- Kitap bloğa fazla hasar vermeden çekici vurunuz.
- Kitabı istenilenden fazla kambura yapmayınız.

- Kurdeleyi ölçüye göre kesip yapıştırınız.

- Kurdeleyi ölçüye göre kesiniz.
- Yapıştırırken tutkalı kenarlara taşırmayınız.
- Kurdele fazlasını kitap içine alınız. Bu işlem kurdelenin sarkıp sizin işinizi engellemesini önler.

- Şirazeyi ölçüye göre iki tane kesiniz ve tutkalı sırtta sürerek şirazeleri yapıştırınız.

- Ölçüye göre kesilmesine dikkat ediniz.
- Kenarlara taşmayacak biçimde yapıştırıldığına dikkat ediniz.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki sorularda boş bırakılan yerlere doğru kelimeleri yazınız.

1. Şiraze örme işlemleri ile şiraze örülmesi veyöntemi ile şiraze örülmesi olarak ikiye ayrılır.
2. Cildin daha uzun süreler rahat ve kolay açılması için kitabın sırtına yapılan işlemedenir.
3. Hazır şirazelerde dokuma kısmı iki yönlüdür. Düz olan örgü kısmı.....kalacak biçimde yapıştırılmalıdır.
4. Kitaplarda okuduğumuz yerin belli olması için sayfaların arasına konulan çeşitli renklerde örme şeridedenir.
5. Cilt sırtı üç biçimde kamburlaştırılır; düz kambura,ve 90derece açı ile kamburadır.

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarı ile karşılaştırınız ve doğru cevap sayınızı belirleyerek kendinizi değerlendiriniz.

Ölçme sorularındaki yanlış cevaplarınızı tekrar ederek, araştırarak ya da öğretmeninizden yardım alarak tamamlayınız.

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ

Öğrenme faaliyetinde kazandığınız becerileri aşağıdaki kontrol listesine göre değerlendiriniz.

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
Kitap bloğunu çekiç yardımı ile kambura yaptınız mı?		
Kurdeleyi ölçüye göre kesip yapıştırdınız mı?		
Tutkalı sırta sürerek şirazeleri yapıştırdınız mı?		

Faaliyet değerlendirmeniz sonucunda “**HAYIR**” ı işaretleyerek yapamadığınız işlemleri tekrar ediniz.

Tüm işlemleri başarıyla tamamladıysanız bir sonraki faaliyete geçiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ-3

AMAÇ

Bu faaliyet ile gerekli ortam sağlandığında, kapak taslama yapabileceksiniz

ARAŞTIRMA

- Çevrenizdeki işletmeleri ziyaret ederek kabak taslama yöntemlerini araştırınız.

3. KAPAĞIN TASLANMASI

3.1. Sırt Kâğıdı

Yan kâğıdı yapıştırıldıktan sonra, yan kâğıdını sağlamlaştırmak, kolay ayrılmasını önlemek ve sırtın sert durmasını sağlamak için sırt kâğıdı yapıştırılmalıdır.

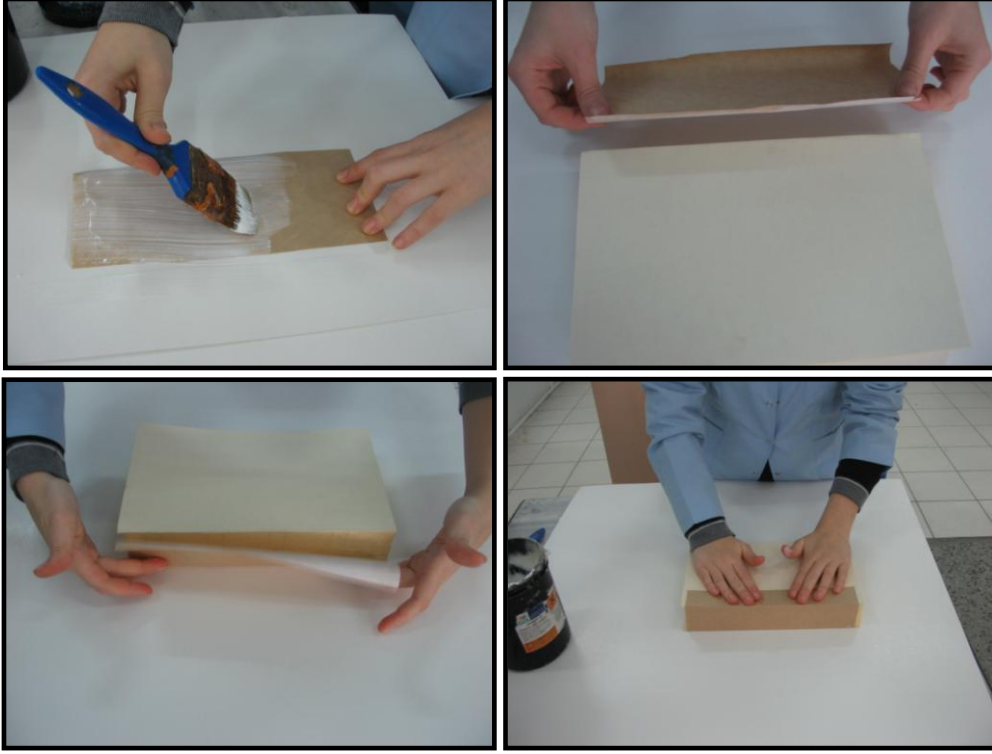
Sırt kâğıtları olarak kraft kartonlar ve birinci hamur kâğıtlar kullanılmalıdır. Kâğıdın kolay yırtılmaması için 80 ile 90gram arasındaki kâğıtlar tercih edilmelidir. Sırt kâğıdı su yönü, yan kâğıdın su yönü ile aynı olmalıdır; yani sırta paralel olmalıdır. Sırta dik olursa kâğıt yapıştıktan sonra dönme yapar ve kapağın iç kısmında kabarıklık oluşur.

3.1.1. Sırt Kâğıdının Görevi

Sırt kâğıdının görevi; yan kâğıdını kâğıt bloğuna yapıştırmak, yan kâğıdına sağlamlık kazandırmak, kitabın sırtının sert durmasını sağlamaktır. Kitabın sırt kısmı ayrıca tela yapıştırılarak daha da sağlamlaştırılır. Kambura yapılmış çok formalı işlere sırt kâğıdı ile birlikte tela yapıştırılması yan kâğıdını bir kat daha sağlamlaştıracaktır.

3.1.2. Sırt Kâğıdının Yapıştırılması

Su yönü sırta paralel olacak biçimde, kitabın boyundan 1cm kısa ve sırt kalınlığından beş cm uzun kesilmelidir.

Resim 3 .1: Sırt kâğıdının yapıştırılma aşamaları

Resim 3 .2 :Sırta tela yapıştırılmış bir cilt bloğu

3.2. Kapağın Taslanması

İç bloğu, sert kapağı ve kullanacağımız yapıştırma malzemelerini hazırladıktan sonra, iç blok düzgün biçimde sert kapağa kenarlarından eşit boşluk kalacak biçimde yerleştirilir.

Daha sonra yan kâğıdının arasına kendisinden daha büyük işe yaramayan kâğıtlardan koyulur. Fırçaya tutkal sürülür ve yan kâğıdının ortasından kenarlara doğru sürülür. Tutkal çok sürülmemeli, sürülürken iç blok hareket ettirmemelidir. Sonra yan kâğıdı altına konulan kâğıt yavaşça çekilir ve kapak iç bloğun kaymasına izin verilmeyecek şekilde kapatılır. Kitabı ters çevirerek aynı işlemler arka kapak için tekrarlanır.

Resim 3.3: Kapağın yapıştırılması

Yapıştırılan cildin kapakları açılarak temiz bir bez yardımı ile silinir. Eğer tutkal kalmış ise preslendiğinde diğer sayfalara bulaşarak iç bloktaki sayfaların yapışmasına neden olacaktır.

Resim 3.4: Kapağın silinmesi

3.3. Kitap Sirtının Ütülenmesi

Kitabın kapak ile sırt arasında bulunan muhat aralığının cilde tam olarak yapışması yan kâğıdının sağlamlaşmasına neden olur bu işlem cildin ömrünü uzatır. Çok açıp kapamalara dayanıklılık sağlar.

Resim 3 .5: Sırta ütü yapma makinesi

3.4. Kapağın Preslenmesi

Kapağı yapıştırılan cilt, sırt ütüsünden sonra preslenmelidir. Preslenme cilt kapağı içinde oluşabilecek hava kabarcıklarını önler cilt kapağının yan kâğıda güçlü bir biçimde yapışmasını sağlar.

Resim 3 .6: Kollu preste kitabın sıkıştırılması

Presleme işlemleri tek cilde uygulandığı gibi çoklu ciltlerde de uygulanmaktadır. Çoklu ciltlerde kolaylık olması için kitap kalınlığına bağlı olarak 4'lü veya 6'lı preslenebilirler.

Presler kollu veya hidrolik olarak ikiye ayrılır.

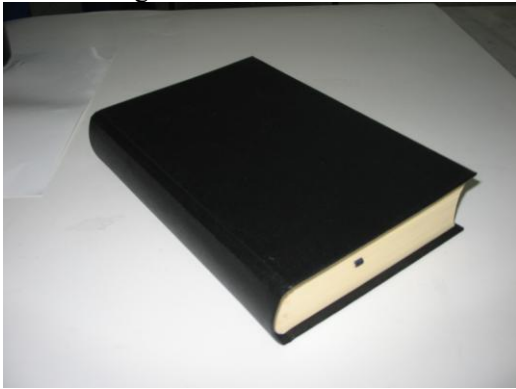

Resim 3 .7: Hidrolik kâğıt presi

3.5. Kitapların İstiflenmesi

Kitapların kapağı yapıştırıldıktan sonra tutkal kuruyuncaya kadar düzgün istiflenmiş olarak kalmaları gerekir. Aksi takdirde sert kapak tutkaldan ısladığı için kabarma ve dönme yapar. Bu gibi durumlarla karşılaşmamak için kapak kuruyuncaya kadar düzgün istifli kalması gerekir.

Kuruma süresi atölye nemine göre değişir. Bazen bir gün, bazen de bir hafta atölyede kalabilir. İstif yaparken kitaplar sırtları dışarıda olacak biçimde ters yüz olarak istiflenmelidirler. Ciltler üst üste gelecek biçimde konulmalıdır. Aksi takdirde cilt kapağı üzerinde diğer cildin kenar izleri kalabilir.

Resim 3 .8: Bitmiş bir cilt

Resim 3 .9: Düzgün istiflenmiş kitaplar

UYGULAMA FAALİYETİ

İç bloğa sırt kâğıdı takılması, kapağın iç bloğa yapıştırılması, sırt ütüsünün yapılması ve preslenerek istiflenmesi.

- İç bloğa uygun ölçülerde yan kâğıdı kesip yapıştırınız.

- Sırt kâğıdını ölçüye göre kesiniz.
- İç blok boyundan 1cm kısa kesmeyi unutmayınız; çünkü tutkal sürüldüğünde kâğıt uzama yapar.
- Sırt kâğıdının su yönünün sırtta paralel olmasına dikkat ediniz.

- Cilt bloğunu sert kapak üzerine düzgün biçimde koyunuz.

- İç bloğu sert kapağın içine eşit kenar payları kalacak şekilde ortalayınız.
- Kapak baskılı ise iç bloğun ters konulmamasına dikkat ediniz.

- Yan kâğıdının üstüne tutkal sürünüz.

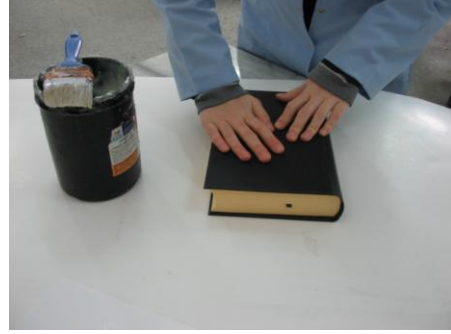

- Tutkal sürerken yan kâğıdı ile iç blok arasına iç bloktan büyük bir kâğıt koymayı unutmayınız.
- Bu kâğıt iç bloğa tutkal bulaşmasını engeller.
- Tutkalı ortadan kenarlara doğru sürmeyi unutmayınız.

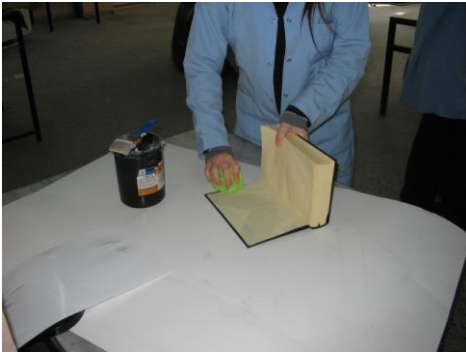
- İç bloğu kapağı üzerine yapıştırınız.
- Aynı işlemi kapağın diğer yüzü için de yapınız.

- İç bloğu kaydırmadan yapıştırınız.
- Tutkalın kenarlara taşmamasına dikkat ediniz.

- Kapakların içindeki tutkal fazlalıklarını bez yardımı ile temizleyiniz.

- Bezi çok fazla bastırmayınız

- Kitabı tek presleyecekseniz mutlaka altına ve üstüne düzgün mukavva koyarak presleyiniz. Pres içinde

➤ Kitabı presleyiniz

kurumuş tutkal kalıntıları varsa kapağa zarar verebilir.

- Sırtı kamburalı değilse sırt kısmı presin dışına gelecek biçimde yerleştiriniz. Birden fazla cildi presleyecekseniz ağız, sırt biçiminde yerleştiriniz.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki sorularda boş bırakılan yerlere doğru kelimeleri yazınız.

1. Yan kâğıdı yapıştırıldıktan sonra yan kâğıdını sağlamlaştırmak, kolay ayrılmasını önlemek ve sırtın sert durmasını sağlamak için yapıştırılmalıdır.
2. Sırt kâğıdı su yönü sırtta olacak biçimde hazırlanmalıdır.
3. Preslenme; cilt kapağı içinde oluşabilecek önler cilt kapağının yan kağıda güçlü bir biçimde yapışmasını sağlar.
4. Kitabın kapak ile sırt arasında bulunan muhat aralığının cilde tam olarak yapışması yan kâğıdının sağlamlaşmasını sağlayan işleme.....denir.
5. Kitapların kapağı yapıştırıldıktan sonra tutkal kuruyuncaya kadar olarak kalmaları gerekir.

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarı ile karşılaştırınız ve doğru cevap sayınızı belirleyerek kendinizi değerlendiriniz.

Ölçme sorularındaki yanlış cevaplarınızı tekrar ederek araştırarak ya da öğretmeninizden yardım alarak tamamlayınız.

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ

Öğrenme faaliyetinde kazandığınız becerileri aşağıdaki kontrol listesine göre değerlendiriniz.

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
İç bloğa uygun ölçülerde sırt kâğıdı kestiniz ve yapıştırdınız mı?		
Cilt bloğunu sert kapak üzerine düzgün biçimde koydunuz mu?		
Üst yan kâğıdının cilt bloğuna tutkal sürdünüz mü?		
İç bloğu kapağı üzerine yapıştırdınız mı? Aynı işlemi kapağın diğer yüzü için de yaptınız mı?		
Kapakların içindeki tutkal fazlalıklarını bez yardımı ile temizlediniz mi?		
Kitabın sırtını (muhat aralığını) ütilediniz mi?		
Kitabı preslediniz mi?		

Faaliyet değerlendirmeniz sonucunda “**HAYIR**” ı işaretleyerek yapamadığınız işlemleri tekrar ediniz.

Tüm işlemleri başarıyla tamamladıysanız bir sonraki faaliyete geçiniz.

MODÜL DEĞERLENDİRME

Öğretmeninizden sert kapağı hazırlanmış, iç bloğu dikilmiş olan cildin kapağını alarak kapak taslaması için gerekli, öğrendiğiniz işlemleri uygulayınız.

Modül ile kazandığınız yeterliliği aşağıdaki ölçütlere göre değerlendiriniz.

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
İç bloğun enini ve boyunu ölçtünüz mü?		
Ölçüye göre iki adet yan kâğıdı kesip tutkal ile fırçayı yan kâğıdı yapıştırmak üzere hazırladınız mı?		
İç bloğun alt ve üstüne yan kâğıtları yapıştırdınız mı?		
İç bloğun ağız, baş ve etek kısmından ölçüye göre düzgün bir biçimde kestiniz mi?		
İç bloğun ağız kısmının köşelerini köşe kesme makinesi ile düzgün bir biçimde yuvarlattınız mı?		
Kitap bloğunu çekiç yardımı ile kambura yaptınız mı?		
Kurdeleyi ölçüye göre kesip yapıştırdınız mı?		
Şirazeyi ölçüye göre iki tane kestiniz ve tutkalı sırta sürerek şirazeleri yapıştırdınız mı?		
İç bloğa uygun ölçülerde sırt kâğıdı kestiniz ve yapıştırdınız mı?		
Cilt bloğunu sert kapak üzerine düzgün biçimde koydunuz mu?		
İç bloğu kapağı üzerine yapıştırdınız mı? Aynı işlemi kapağın diğer yüzü için de yaptınız mı?		
Kapakların içindeki tutkal fazlalıklarını bez yardımı ile temizlediniz mi?		
Kitabın sırtını (muhat aralığını) ütilediniz mi?		
Kitabı preslediniz mi?		

CEVAP ANAHTARLARI

ÖĞRENME FAALİYETİ 1'İN CEVAP ANAHTARI

<i>1</i>	Yan kâğıdı
<i>2</i>	Paralel
<i>3</i>	Ebru
<i>4</i>	25x34
<i>5</i>	Sırt
<i>6</i>	Kalamoza

ÖĞRENME FAALİYETİ 2'NİN CEVAP ANAHTARI

<i>1</i>	Sicim - Örgü
<i>2</i>	Kambura
<i>3</i>	Dışarıda
<i>4</i>	Kurdele
<i>5</i>	45 derece

ÖĞRENME FAALİYETİ 3'ÜN CEVAP ANAHTARI

<i>1</i>	Sırt kâğıdı
<i>2</i>	Paralel
<i>3</i>	Hava kabarcıklarımı
<i>4</i>	Sırt ütüsü
<i>5</i>	İstifli

KAYNAKÇA

- HORASAN Bahadır, **Yayınlanmamış ders notları**, Dr. Oktay Duran Anadolu Matbaa M.L.